

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA22
VT18
Handledare: Simon Davidsson

Spärren som ett skyddsnät

En studie av Riksdagsspärrens insider-outsider-effekt

Olof Lorentzson
Joel Haglund

Abstract

Denna uppsats undersöker vilka mekanismer som missgynnar partier utanför Riksdagen (outsiders) till förmån för partier i Riksdagen (insiders) med ambitionen att utveckla en teoretiskt generaliserbar teori avseende effekter som uppstår till följd av väljares förhållande till parlamentariska spärrar. Detta sker genom att med komparativ metod jämföra insiders och outsiders utifrån ett antal operationella indikatorer. Det teoretiska ramverket utgörs primärt av Lindbeck och Snowers insider-outsider-teori, samt även kartellpartiteori. Ambitionen är att översätta den nationalekonomiska insider-outsiderteorin till en statsvetenskaplig arena för att förklara varför partier sällan passerar spärren i någon riktning. Genom att visa att rörliga väljare främst rör sig mellan insiders, att taktikröster gynnar insiders och missgynnar outsiders, att insiders har inflytande över partistödet samt att väljare primärt identifierar sig med politiska block bestående av insiders belägger vi att insiders är strukturellt gynnade i svensk politik samt outsiders missgynnade.

Nyckelord: insider-outsider, blockidentifikation, partistöd, väljarrörlighet, taktikröster

Antal ord: 7657 (inklusive källförteckning, försättsblad, m.m.)

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning

1	Inledning och frågeställning	1
1.1	<i>Avgränsningar och generaliserbarhet</i>	2
1.1.1	Mätperiod	2
1.1.2	Generaliserbarhet	3
1.1.3	Utelämnade variabler	3
1.2	<i>Operationella indikatorer</i>	4
1.2.1	Diskussion avseende valda operationella indikatorer	4
1.3	<i>Metod och material</i>	5
2	Teoretiskt ramverk	7
2.1	<i>Insider-Outsider-effekten</i>	7
2.1.1	Marknadsmakt	7
2.1.2	Väljaren som arbetsgivare?	8
2.2	<i>Antaganden</i>	8
3	Systematisering av tidigare forskning	9
3.1	<i>Väljarbeteende</i>	9
3.1.1	Väljarrörlighet och flytande väljare	9
3.1.2	Folkpartiet och Kristdemokraterna	12
3.2	<i>Blockidentifikation</i>	12
3.2.1	Blockidentifikation valet 2010	12
3.2.2	Blockidentifikation valet 2014	13
3.2.3	Röster på annat parti än det primärt föredragna	14
3.3	<i>Taktikröster</i>	14
3.3.1	Threshold Insurance Voting	14
3.3.2	Skydd mot outsiders	15
3.3.3	Väljares lojalitet till det egna partiet	16
3.3.4	Återkoppling till teori	16
3.1	<i>Partistöd</i>	16
3.1.1	Teoretisk introduktion och historik	17
3.1.2	Utveckling av partistödets nivå över tid	19
3.1.3	Partistödet som skydd för insiders	21
3.1.4	Återkoppling till teori	21
4	Slutsats och diskussion	22
4.1	<i>Insider-outsider-effekten – en gradfråga?</i>	23
4.2	<i>Vidare studier</i>	24

4.3	Referenser.....	25
4.3.1	Tryckta källor.....	25
4.3.2	Internetkällor.....	26

1 Inledning och frågeställning

Under Sveriges tid som demokrati har partier mycket sällan lämnat den svenska Riksdagen. Endast Miljöpartiet (som blev återinvalda en mandatperiod senare) och Ny Demokrati har lämnat den svenska parlamentariska församlingen i modern tid. Det svenska väljarbeteendet förefaller vara tämligen stabilt genom att partier i val så sällan hamnar under fyraprocentsspärren. Likaledes är det mycket svårt för partier att komma över riksdagsspärren för att bli invalda. Vi frågar oss om spärren genererar en mekanism som tenderar att skapa relativa fördelar för partier som är invalda i riksdagen och relativa nackdelar för partier som befinner sig utanför riksdagen.

Vi har valt att låna begreppet *Insider-Outsider-teori* från den teori Lindbeck och Snower formulerade för att beskriva mekanismer på arbetsmarknaden som gynnar redan anställda arbets säljare på de ännu ej anställdas bekostnad (Lindbeck och Snower, 2001). Detta eftersom vår hypotes är att deras kan användas för att förklara det fenomen vi vill beskriva. Vidare är vår hypotes att den effekt vi beskriver träder i kraft när partier närmar sig spärren, antingen ovanifrån eller underifrån.

Vår konkreta frågeställning är: *I vilken utsträckning förklarar insider-outsider-teorin varför partier nära spärren stannar kvar över eller under riksdagsspärren?*

Vi vill klargöra att vi inte argumenterar för att teorin ifråga går att översätta direkt från arbetsmarknaden till partiforskningen. Således blir vår ambition att utveckla en insider-outsider-teori för den senare arenan som är så näraliggande den nationalekonomiska teorin som möjligt.

1.1 Avgränsningar och generaliserbarhet

Vi avgränsar oss till att studera insider-outsider-effektens verkan på svenska partier relativt nära spärren, då vår hypotes är att effekten uppstår när partier riskerar att förlora sin riksdagsplats. Vi undersöker även partier som befinner sig under spärren och av metodologiska skäl fokuserar vi på det största partiet utanför riksdagen som förekommer som enskilt parti i väljarundersökningar. För det material vi valt för den här uppsatsen är det endast Feministiskt Initiativ som möter detta kriterium.

I och med att vi väljer att studera fall vi uppfattar som typiska för vår hypotes, menar vi att våra slutsatser sannolikt är applicerbara på andra partier i jämförbara situationer.

1.1.1 Mätperiod

Mätperioden avgränsas till valet 2010 till och med valet 2014. Valet av denna tidsperiod baseras på bedömningen att den tidens blockpolitik och ökande väljarrörlighet är starka indikatorer på vår hypotes (SCB, 2014, s. 7). Givet att vi faller tillbaks på tidigare forskning utförd av flertalet forskare inom flertalet ämnen är det dock svårt att för alla delmoment vi undersöker, finna relevant data avseende alla tidpunkter inom den tillgängliga mätperioden. Således bedömer vi rimliga mätperioder inom den ovannämnda för varje enskild operationell indikator. Vi menar att detta *inte* påverkar våra möjligheter att dra rimliga slutsatser av vår empiri då all data ändå avgränsas till tidsintervallet ovan. Anledningen till detta är helt enkelt *genomförbarhet* med avseende på att vi av tids- och utrymmesskäl tvingas bedöma vad som för oss är det mest nutida och för oss relevanta materialet. Med relativt nutida mätvärden kan vi naturligtvis se relativt väl hur saker och ting förhåller sig i nuläget, vilket stärker slutsatsens applicerbarhet på nutida situationer. Dock minskar generaliserbarheten eftersom vi inte studerar våra indikatorer över tid. Det hade varit intressant att undersöka insider-outsidereffektens applicerbarhet på svensk politik, till exempel under en period då blockidentifikationen varit svagare. Genom att göra en sådan tillbakablick hade vi kunnat undersöka hur stor del av insider-outsider-effekten som är en effekt av just blockidentifikation och hur stor del av effekten som kan utläsas av resterande operationella indikatorer. Detta lämnar vi till andra att undersöka i vidare studier. Vad gäller väljarrörlighet väljer vi att jämföra väljares rörelser kring KD och FI i valet 2010 och 2014. En ytterligare anledning att hålla sig till en relativt samtida mätperiod inom avsnittet väljarbeteende är att studiet av väljarbeteende inte genomgått några banbrytande förändringar att tala om (Oscarsson och Holmberg, 2016, s.11). Således bygger nyare studier nästan uteslutande på tidigare studier, vilket i viss mån minskar behovet av att noggrant gå tillbaks till äldre forskning inom ämnet (ibid.).

1.1.2 Generaliserbarhet

Vi ämnar göra en teoretisk generaliserbarhet såtillvida att vi menar att det vi pekar på är fall av en mekanism som efter denna presentation bör prövas på nya fall med partier i proportionella vals-system med inträdesspär till parlamentet. Den teoretiska generaliserbarhet vi tar sikte på är att denna mekanism är som tydligast då den, allt annat lika, uppstår då partier ligger antingen strax över eller strax under röstspärren.

1.1.3 Utelämnade variabler

Vi väljer bland annat att inte se till rena opinionsundersökningar. Detta eftersom den effekt vi undersöker uppstår vid val och därför är det fullt tillräckligt att studera konkreta valresultat och de väljarundersökningar vi hänvisar till. Vidare bedömer vi att användbarheten och tolkningsbarheten av opinionsundersökningar är begränsad på grund av den statistiska osäkerheten.

Vidare har tidigare forskning presenterat många skäl för hur väljare resonerar när de motiverar val av parti. Detta har till exempel gjorts av Oscarsson och Holmberg (2016, s. 168 – 169). Således går vi inte heller djupare in på detta. Vi tänker genomföra denna studie med grundantagandet att väljaren är en taktisk, rationell varelse (Caramani, 2017, s. 237). Detta medför att vi lägger mycket litet fokus på andra, icke-taktiska anledningar till varför man väljer parti. Vi medger dock att icke-taktiska orsaker naturligtvis spelar in men av tids- och utrymmesskäl väljer vi att inte fördjupa oss i detta.

Vi eliminerar inte dessa aspekters inverkan, men antar att dessa icke-taktiska faktorer ligger till grund för väljares partisympatier vilka i *sin* tur föranleder taktiska bedömningar. Således är det den taktiska fasen vi kommer gräva djupare i, då den alltså är den mest relevanta för den mekanism vi vill studera.

Slutligen väljer vi att inte undersöka varför partier tar sig in i Riksdagen *trots* insider-outsider-effekten. Detta eftersom det helt enkelt inte är vår ambition att förklara det fenomenet. Outsiders på arbetsmarknaden blir anställda och går på så sätt från att vara outsiders till att kunna benämnas ”entrants” (Lindbeck och Snower, 2001, s. 166). Hade inte detta skett hade ingen någonsin fått sitt första jobb. På samma sätt finns det partier som tar sig in i Riksdagen. Vi försöker systematisera tidigare forskning för att belägga förekomsten av en tröghetseffekt som uppstår där partier som befinner sig i riksdagen tenderar att permanenta sin representation. Vi har inte som ambition att undersöka när denna effekt ej träder i kraft alternativt samspelar med förklaringar till varför partier till sist tar sig in i, eller faller ur Riksdagen. Detta lämnar vi till vidare studier av ämnet.

1.2 Operationella indikatorer

De operationella indikatorerna som belägger vår hypotes omfattar olika former av väljarbeteende samt ekonomiskt stöd till insiderpartier. Vi uppfattar att dessa indikatorer ger god begreppsvaliditet för vår teori genom att de registrerar en väsentlig del av det vi vill mäta (Esaiasson m.fl., 2012, s. 58).

1. Förekomsten av väljares identifikation med politiska block, utöver endast partiidentifikation.
2. Förekomsten av taktiskt röstande då partier ligger strax under samt strax över spärren.
3. Förekomsten av partibyten där en majoritet av dessa sker mellan insiderpartier.
4. Möjligheten för insiders att besluta om ekonomiska fördelar för sig själva.

Den första indikatorn berör väljares benägenhet att klumpa ihop partier till större överskådliga enheter. Det vi vill undersöka är om vissa partier uppfattas så pass närstående av väljare att folk är benägna att identifiera sig med en sådan partigrupp och huruvida en sådan benägenhet missgynnar outsiders till förmån för insiders.

Indikator två använder vi för att undersöka hur väljares röstningsbeteende förändras beroende på om det parti väljaren sympatiserar med är en insider eller en outsider.

När vi ser till indikator tre väljer vi att undersöka hur väljare rör sig då de väljer partier. Detta gör vi för att undersöka om väljare rör sig mellan insiders, hellre än från insiders till outsiders, vilket är en grundbult för vår hypotes som går att undersöka i sig själv för att sedan sättas i de andra operationella indikatorernas sammanhang.

Den fjärde indikatorn lutar sig i principiell mening på den nationalekonomiska teori vi ser till. Detta eftersom vi anser insiders kontroll över eventuellt partistöd är jämförbar med faktumet att insiders får visst inflytande över sin egen lön enligt insider-outsider-teorin (Lindbeck och Snower, 2001, s.168 - 169).

1.2.1 Diskussion avseende valda operationella indikatorer

De operationella indikatorer vi valt är ämnen som behandlats av tidigare forskning och vår ambition är att systematisera kunskapen om dessa förekomster inom ramen av insider-outsider-teorin. Vi är medvetna om att flera av indikatorerna kan tänkas samvariera med varandra. Exempelvis samvarierar taktikröster och blockidentifikation (Hagevi, 2015, s. 167). Vår bedömning är att eventuella korrelationer mellan indikatorerna inte är något vi behöver ta i beaktande då studien är kvalitativ.

Dessutom medger vi att det finns fler indikatorer som kan appliceras på vår teoretiska definition. Man skulle till exempel kunna operationalisera väljarpsykologiska tendenser och undersöka dessa utifrån mer psykologiska infallsvinklar än det statsvetenskapliga synsätt vi närmast oss vår frågeställning med. Sådana psykologiska studier låg dock utanför vad vi uppfattade som rimligt för detta uppsatsarbete, varför vi valde att inte inkludera detta i vårt arbete. Detta då vi valde att använda de indikatorer vi valde då vi behövde prioritera både god validitet och genomförbarhet.

1.3 Metod och material

Vi väljer att studera vad vi anser vara ”typiska fall” av den effekt vi vill undersöka och menar därför att det finns anledning att betrakta våra resultat som generaliserbara (Esaiasson, 2012, s. 164).

Givet att Kristdemokraterna och Feministiskt Initiativ är politiskt aktuella och nära riksdagsspärren i skrivande stund jämför vi de flitigt. Vi avgränsar oss inte till att systematiskt jämföra FI och KD, men vi återvänder ändå till dem en ansevärd mängd gånger, givet att den nominellt lilla skillnaden i röstandel mellan KD och FI medför att den huvudsakliga skillnaden mellan partierna är att ena partiet är över röstspärren och andra under. Skillnaden i röstetal är så pass liten att vi undviker att behöva ta i beaktande alla övriga skillnader mellan partier som uppstår till följd av att ett parti är relativt sett mycket större än ett annat. Till exempel menar vi att partier som Kristdemokraterna och FI är enklare att jämföra än KD och Socialdemokraterna. Eftersom vi väljer två partier som är slående lika bortsett från den springande punkten, partiernas insider-/outsiderskap – använder oss således av en ”*mest lika-design*” (Esaiasson m.fl. s. 103).

Vi väljer i våra jämförelser att bortse från alla skillnader mellan partierna utöver huruvida de är insiders eller outsiders. Variabler vi i och med denna avgränsning bortser ifrån är bland annat att samtliga partier vi jämför är grundade vid olika tillfällen, varav några är jämförelsevis mycket gamla. Därtill är det uppenbart att de riktar sig till olika delar av väljarkåren, varför vi inte studerar partiernas väljarbas och profilfrågor. En ytterligare variabel vi väljer att inte studera är vikten av partiledarens popularitet för ett partis framgångar. Vi bortser från denna variabel eftersom vi avgränsar oss till att undersöka partier som enheter och inte dess företrädare eller medlemmar. Detta är exempel på variabler som vi valt att utesluta men som ändå kan vara intressanta att undersöka i vidare studier.

Vi använder oss av sekundärmaterial i form av redan etablerad val-, parti- och väljarbeteendeforskning. Vi har bedömt våra källor utifrån kategorierna ”äkthet, oberoende, samtidighet, tendens” (Esaiasson, m.fl. 2012, s. 279). Vi bedömer våra källor äkta såtillvida att de är vad de påstår sig vara (Esaiasson, m.fl. 2012, s. 282). Vi anser våra källor oberoende då de redovisar de undersökningar och källor de faller tillbaka på vilket gör det möjligt att själv undersöka den information som återgivits. Det vetenskapliga sekundärmaterial vi använt oss av, i form av vetenskapliga artiklar, böcker och en avhandling, redovisar noggrant sina statistiska resultat och således är info tillgänglig för egna undersökningar.

Dessutom ser vi inte våra källproducenter som satta i beroendeställning mot någon intresserad av att framställa de återgivna skeendena på något särskilt vis. Allt detta stärker bilden av våra källor som oberoende (Esaiasson, m.fl. 2012, s. 283). Vi hänvisar till offentlig statistik, samt till texter vars författare saknar direkt anknytning till de partier vars tillstånd och opinionsutveckling beskrivs. Källorna är vidare generellt sett samtida med de händelser de återger. Därtill gör vi bedömningen att våra källor inte tjänar på att missrepresentera den återgivna informationen, vilket är ett tecken på att de ej är tendentiösa (Esaiasson, m.fl. 2012, s. 285).

Vi väljer att använda oss av valforskningsstatistik framtagen av Göteborgs universitet i samarbete med Statistiska centralbyrån. Denna valforskning har bedrivits sedan mitten av 1900-talet och är bland det mest omfattande i världen. Vi anser att det skapar goda förutsättningar för att kunna genomföra kvalitativa studier av datamaterialet (Oscarsson och Holmberg, 2016: s. 7). Med ett så omfattande datamaterial blir det endast möjligt att studera en liten del av resultaten. För den här uppsatsens vidkommande, vad gäller avgränsning och genomförbarhet, gör vi ett urval baserat på graden av relevans och förklaringskraft åt vår hypotes.

Baserat på det material vi valt genomför vi en komparativ studie av outsiders och insiders med avseende på data inom avgränsningen. Vi undersöker förekomsten av de ovannämnda operationella indikatorerna hos studieobjekten. Vi använder oss av vad vi uppfattar som ”typiska fall” (Esaiasson, 2012, s. 164) för att belägga vår tes.

Inom ramen för detta projekt samlas inget nytt primärmaterial in. Eftersom målet med denna uppsats är att systematisera tidigare forskning på ämnet baserat på ett teoretiskt ramverk som hittills ej applicerats på ämnet ifråga och mot bakgrund av att vi har tillgång till en riklig mängd statistik återgiven av etablerade forskare gör vi bedömningen att detta är fullt tillräckligt för att kunna genomföra vår studie.

2 Teoretiskt ramverk

2.1 Insider-Outsider-effekten

Begreppet insider-outsider-effekt lånar vi från ekonomerna Lindbeck och Snower (2001), på vilkas teoribildning vi konstruerar en partiforskningsteori utifrån statsvetenskapliga premisser. Därför kommer vi först att bearbeta Lindbecks och Snowers antaganden.

2.1.1 Marknadsmakt

Insiders skaffar sig marknadsmakt som hjälper dem behålla sin position genom att försvåra för outsiders att konkurrera om anställning (Snower, Lindbeck, 2001, s.167–168). Vi undersöker således vilka ekonomiska fördelar insiderpartier tillskansat sig själva genom att de tilldelas partistöd.

Utöver detta kostar det att träna upp outsiders till den kompetensnivå som krävs för att utföra samma arbete som befintliga insiders på samma nivå (Lindbeck, Snower, 2001, s. 169). Vi undersöker hur en motsvarande mekanism skyddar etablerade, erfarna insiders i politiken, genom att se till huruvida väljare uppvisar en skepsis mot outsiders. Detta appliceras på den valda problemställningen genom att undersöka hur väljarkåren ser på insiders och outsiders och hur de identifierar sig med dessa två grupper. I vår studie väljer vi att utgå från kartellpartiteorin som behandlas i Hagevi (2014). Eftersom denna teoris slutsatser bygger på partistöd som företeelse är de även relevanta för vår hypotes om att partiernas position som insiders är av betydelse för hur de kan tillskansa sig relativa fördelar gentemot outsiders genom att öka partistöd och arvoden (Hagevi, 2014: s. 22).

2.1.2 Väljaren som arbetsgivare?

Lindbeck och Snower antar att beslut om anställning fattas endast av arbetsgivaren ifråga utan att outsiders har något egentligt inflytande, samt att arbetsgivaren fattar självständiga beslut om anställningar oavhängigt av andra aktörers beslut (2001, s.167). Detta antagande gäller inte vid politiska val, eftersom alla väljares åsikter om vem/vilka som bör ”anställas”/tilldelas politiskt förtroende då räknas samman. Denna markanta skillnad behandlar vi nedan genom att undersöka väljares beteende med avseende på våra analysobjekt, för att förstå om väljarkårens benägenhet att ge politiskt förtroende till ett parti skiftar när partiet ifråga väl tagit sig in i riksdagen.

2.2 Antaganden

Med allt ovanstående taget i beaktande och med ambitionen att översätta den nationalekonomiska insider-outsider-teorin för statsvetenskapligt bruk gör vi följande grundantaganden:

1. Vi utgår från att väljare fattar rationella och insatta beslut (Caramani, 2017, s. 237).
2. Partier betraktar vi som enhetliga, rationella och gemensamt agerande organisationer som uppvisar ambitioner i linje med de mål som sammanställts av Hagevi (2015, s. 13 - 15).

3 Systematisering av tidigare forskning

3.1 Väljarbeteende

Att studera väljarbeteende för att försöka förstå valets utgång ter sig intuitivt som en självklarhet. Riksdagsvalet är den enskilt största sammanhängande händelse då väljarna avgör vilken mandatfördelning partierna får i riksdagen. Väljarbeteende blir därför en central komponent för att studera vår hypotes (Oscarsson och Holmberg, 2016: s. 163). Som tidigare konstaterats skiljer sig väljarkåren från de enhetliga och självständiga arbetsköparna Lindbeck och Snower antar för sin teoribildning (2001, s.167). Väljarkåren inkluderar en mängd åsikter och ställningstaganden som stöts mot varandra vid allmänna val. Således måste vi undersöka väljares beteende på ett djupare plan, för att förstå hur väljarnas agerande skyddar insiders och missgynnar outsiders.

3.1.1 Väljarrörlighet och flytande väljare

Tabellen nedan skall läsas radvis och beskriver vilket parti som varje partis röster i valet 2010 kom ifrån baserat på valet 2006. Vi kan i tabellen se att de flesta riksdagspartier behåller en majoritet av de väljare som röstade dem föregående riksdagsval. Vad som framkommer i siffrorna är dock att partibytten främst sker mellan riksdagspartier. Faktum är att endast 11 procent av den mängd väljare som i valet 2006 röstade på outsiders, röstade endast 11 procent på en outsider i valet efteråt. 89 procent av de som röstade på outsiders 2006 valde alltså att antingen rösta på en insider, rösta blankt eller inte alls. 78 procent av de som 2006 röstade på en outsider valde i valet 2010 att istället rösta på en insider. I och med att Feministiskt Initiativ inte redovisas som separat svarsalternativ är vi helt enkelt tvungna att analysera statistiken på detta vis.

Tabell 14
Vart gick 2006 års väljare? (procent)

Parti i riksdagsvalet 2006	Parti i riksdagsvalet 2010									Bl	Icke-röst	S.a proc	Antal svar
	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	Övr				
Vänsterpartiet	54	20	14	0	3	0	2	1	2	2	2	100	100
Socialdemokraterna	3	72	5	2	2	1	8	1	1	1	4	100	729
Miljöpartiet	9	9	64	3	2	1	7	1	1	0	3	100	146
Centerpartiet	1	5	4	51	8	7	17	4	1	0	2	100	135
Folkpartiet	0	8	5	10	38	7	26	2	1	0	3	100	166
Kristdemokraterna	0	8	3	5	11	48	18	1	0	3	3	100	114
Moderaterna	1	3	1	4	6	4	76	2	0	1	2	100	577
Sverigedemokraterna	0	8	0	0	6	3	14	61	0	5	3	100	36
Övriga partier	11	30	11	0	8	2	3	13	11	0	11	100	37
Blankt	9	17	9	0	0	0	30	4	0	22	9	100	23
Icke-röstare 2006	4	19	4	3	2	1	20	3	1	3	40	100	257
Ej röstberättigade 2006	3	23	7	4	5	3	21	10	3	1	20	100	189

Källa: SCB, Demokratistatistik rapport 21, Flytande väljare

Endast spridda, enskilda procent av andra partiers 2006-väljare valde att rösta på outsiders i valet 2010 (SCB, 2010, s. 44).

Vad gäller Kristdemokraterna ser vi att strax under hälften av deras väljare 2006 stannade hos dem 2010. Partiet vann dock väljare från andra insiders, men tappade enligt tabellen inte någon mätbar mängd väljare till outsiders (ibid.).

Vart tog 2010 års väljare vägen 2014? Andel röstande på partier i riksdagsvalet 2014 efter röstning i riksdagsvalet 2010 (procent)

Table 2. Origins of party voters 2014. Proportions of party voters in 2010 by party vote in 2014 (per cent)

Partival i riksdagsvalet 2010	Partival i riksdagsvalet 2014										Total	Antal svar
	V	S	C	FP	M	KD	MP	SD	FI	ÖVR		
Vänsterpartiet	54,5	16,5	0,0	1,5	1,0	0,0	6,5	3,0	17,0	0,0	100,0	200
Socialdemokraterna	5,8	79,3	0,9	1,0	2,4	0,6	3,7	4,3	1,9	0,1	100,0	900
Centerpartiet	0,5	8,9	56,5	6,8	9,4	4,2	6,8	5,8	1,1	0,0	100,0	191
Folkpartiet	1,2	12,5	8,9	42,1	15,0	6,1	6,9	6,1	0,8	0,4	100,0	247
Moderaterna	0,4	7,1	5,3	6,5	64,9	3,7	2,4	8,3	0,9	0,5	100,0	994
Kristdemokraterna	0,7	5,1	5,1	7,3	10,1	58,6	2,9	8,0	0,0	2,2	100,0	138
Miljöpartiet	8,6	18,2	2,8	1,3	1,6	0,9	54,4	2,2	9,4	0,6	100,0	318
Sverigedemokraterna	1,8	6,5	0,0	0,9	2,8	0,0	0,9	86,2	0,0	0,9	100,0	109
Övriga partier	9,7	12,9	0,0	6,5	9,7	0,0	12,9	3,2	35,5	9,6	100,0	31
Icke-röstare 2010	3,3	41,6	4,6	2	13,6	3,3	6,5	18,2	5,8	1,3	100,0	154
Unga förstags- väljare 2014	5,1	24,6	8,7	2,6	22,1	3,1	12,8	9,7	10,3	1,0	100,0	195

Källa: SCB, Demokratistatistik rapport 21, Flytande väljare

Det efterföljande valårets motsvarande undersökning inkluderade Feministiskt Initiativ som ett eget alternativ, vilket gör att vi med större noggrannhet kan undersöka båda valda analysobjekt.

Bland de insiderpartier som enligt tabellen ovan förlorade väljare till Feministiskt Initiativ sticker Miljöpartiet och Vänsterpartiet ut, men i övrigt tappar inget enskilt 2% av sina tidigare väljare till Feministiskt Initiativ. 35% av de som röstade på outsiders 2010 valde att rösta på Feministiskt Initiativ 2014 (SCB, 2016, s. 14). Vi bör vara medvetna om att en andel av de 35 procenten alltså fortsatte rösta på Feministiskt Initiativ. Det är alltså tydligt att enskilt störst del av Feministiskt Initiativs röster i valet 2014 är från tidigare outsiders.

Enligt rapporten har antalet flytande väljare ökat under senare val (SCB, 2014, s. 7). Oavsett huruvida mängden flytande väljare har ökat eller ej, är det dock tydligt att flytande väljare primärt flyter mellan insiders, vilket ger stöd till vår tes att väljare behandlar partier olika, beroende på om de är insiders eller outsiders, till insiderpartiernas fövor.

3.1.2 Folkpartiet och Kristdemokraterna

Efter valet 2010 konstaterade Statistiska centralbyrån att Folkpartiet liberalerna i vanlig ordning behöll en förhållandevis liten del av sina väljare – endast 38 procent av de som röstade på Folkpartiet i valet 2006 röstade på dem även 2010 (2011, s. 44). Vi anser det högtintressant att ett parti som inte förmår behålla ens hälften av sina väljare en mandatperiod trots detta behåller sin plats i riksdagen.

8 procent av de som röstade på ”övriga partier” (läs: outsiders) 2006 gick till Folkpartiet 2010. Vidare visar samma tabell att även KD stannade över riksdagsspärren trots att de 2010 endast behöll 48 procent av sina väljare från 2006 (ibid.)

Vi anser att vi här finner stöd för att väljares rörlighet mellan partier sker på ett sätt som skyddar små insiders.

3.2 Blockidentifikation

För att förstå hur väljare ser på insiders respektive outsiders, samt förhåller sig till insiders som etablerat samarbete med andra, ideologiskt närliggande insiders ser vi dels till tidigare forskning om blockidentifikation, samt till tidigare forskning om taktikröster. För det tidigare ser vi till Hagevi (2011) samt Hagevi (2015) och för det senare till Fredén (2016).

Vi tar även upp hur förekomsten av politiska block skapar en situation där väljare lämnar sitt stora, primärt föredragna parti för att stödja ett mindre i samma block (Oscarsson och Holmberg, 2016, s.164).

3.2.1 Blockidentifikation valet 2010

Hagevi konstaterar att de politiska blocken är viktiga i svensk politik (2011, s.184). Detta undersöks med utgångspunkt i valet 2010 (Hagevi 2011, s. 188–189). Vi anser att ”medlemmar” av politiska block, alltså partier i riksdagsblocken, skall betraktas som insiders eftersom det är partiblock inom riksdagen som diskuteras i den tidigare forskning vi använt oss av (Hagevi. 2011, s. 192). Hagevi belägger statistiskt, dels att blockidentifikationen ökade mellan åren 2009 och 2010, dels att fler respondenter valde alternativet ”Mycket övertygad anhängare” när de tillfrågades angående politiska block, än då frågan handlade om enskilda partier (Hagevi, 2011, s. s.187). På frågan angående ”Kombination parti- och/eller blockidentifikation” (ibid.) valde 45% av respondenterna svarsalternativet ”Mycket övertygad anhängare”, 35% av respondenterna svarade att de ansåg sig vara ”Något övertygad anhängare” och endast 20% av dem som deltog i undersökningen svarade ”nej” (ibid.).

Vi ser alltså att blockidentifikation är en faktor som påverkar en substantiell del av respondenterna.

Vidare ser vi att identifikation med både partier, politiska block, och bådadera i kombination har ökat mellan 2009 och 2010, samt att den kombinerade identifikationen ökade mest av de tre varianterna. Minst ökade den enskilda partiidentifikationen (Hagevi, 2011, s. 189).

Om väljare identifierar sig med ett riksdagsaktivt politiskt block (oavsett om identifikationen riktar sig till blocket allena, eller till blocket och ett parti däri) finns det en identifikation som rymmer insiders som samarbetar med varandra. Vi ser alltså att det ligger nära till hands för väljare som identifierar sig med insiders, att även ty sig till andra insiders, vilket torde utgöra en förklarande faktor till att väljare är mer benägna att röra sig mellan insiders.

För att belägga att blockidentifikation är något som primärt skyddar insiders ser vi till Fredén. Hon drar slutsatsen att något som hjälper avgör huruvida partier nära riksdagsspärren får stödröster eller ej är huruvida partiet ifråga genomfört valrörelsen som del av ett tydligt regeringsalternativ (Fredén, 2016, s. 85). Kristdemokraterna som del av Alliansen ställs i bjärt kontrast med faktumet att Feministiskt Initiativ inte var del av ett någon pre-elektoral koalition (Fredén, 2016, s. 82).

Denna operationella indikatorns validitet skulle kunna prövas om ett outsiderparti gick till val som del av en pre-elektoral koalition och det var möjligt att undersöka om det skulle komma att påverka partiets valresultat.

Vi har tidigare berört väljarrörlighet inom block som en fråga om ideologisk närhet, alltså att väljare som identifierar sig med ett block i första hand rör sig inom det blocket

3.2.2 Blockidentifikation valet 2014

För att röra oss vidare i vår mätperiod blir det aktuellt att beröra valet 2014. Det framgick i en undersökning att blockidentifikationen i valet 2014 var starkare för fler respondenter, än deras partiidentifikation. Vidare samvarierade även hög parti- och blockidentifikation (Hagevi, 2015, s. 84–85). 71 procent av den grupp respondenter som uppgav man stark eller svag identifikation med det rödgröna blocket (i undersökningen definierat som S, V och MP) uppgav 71 procent att man röstat på Feministiskt initiativ och 29 procent att de röstat på Sverigedemokraterna (Hagevi, 2015, s. 86). Det är mycket intressant att en så pass stor andel av de som valde att rösta mot sin blockidentifikation valde att stödja Feministiskt Initiativ. Det skulle vara intressant att vidare undersöka folk som säger sig sympatisera med det rödgröna partier uppfattar Feministiskt Initiativ som ett av dessa partier.

3.2.3 Röster på annat parti än det primärt föredragna

I en undersökning utförd av Oscarsson och Holmberg sammanställdes hur stor andel av ett partis väljare som primärt sympatiserade med ett annat parti. En femtedel av de som röstade i valet 2014 röstade på ett annat parti än det parti de primärt föredrog (Oscarsson och Holmberg, 2016, s. 166). Kristdemokraternas andel sådana väljare var, i valen 2006, 2010 och 2014 11 procent, 32 procent och till sist 17 procent av deras väljare (Oscarsson och Holmberg, 2016, s. 165). Under samma mätperiod konstaterades Miljöpartiets andel sådana väljare vara 13 procent, 12 procent och 24 procent. Centerpartiets andel sådana väljare ökar från 10 procent till 29 procent, för att sedan falla något till 26 procent (ibid.). Data avseende Feministiskt initiativ fanns endast för 2014, då andelen av deras väljare som föredrog ett annat parti uppmättes till hela 46 procent. (ibid.). Eftersom Socialdemokraterna och Moderaterna har undersökningens lägsta andel väljare som egentligen föredrar ett annat parti (ibid.) menar vi att det, givet den info vi behandlat i ovanstående stycken, är rimligt att se detta som ett uttryck för att väljare som egentligen föredrar ett stort parti väljer att stödrösta på ett mindre. Oscarsson och Holmberg förklarar att en faktor som möjliggör att de stora partierna kan överges av sina primära sympatisörer då dessa väljer att av en anledning eller en annan rösta på ett mindre parti inom samma block som sitt huvudparti är förekomsten av tydligt särpräglade politiska block (Oscarsson och Holmberg, 2016, s. 164).

3.3 Taktikröster

Fredén (2016) beskriver olika former av taktiskt röstande. Vi går igenom de typer vi uppfattar som relevanta för studiet av en insider-outsider-effekt.

3.3.1 Threshold Insurance Voting

Ett sorts taktiskt röstande är så kallad ”Threshold insurance voting” som avser fenomenet att väljare, med potentiella post-elektorala regeringsalternativ i åtanke röstar på ett annat parti än det parti vederbörande primärt föredrar, då det partiet som får rösten riskerar att hamna under spärren (Fredén, 2016, s. 53). Det är vedertaget att Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet alla hade lämnat Riksdagen om de inte, vid olika tillfällen fått stödröster innan vår mätperiod (Hagevi, 2015, s. 167). Det konstateras även att KD troligen hade åkt ur Riksdagen 2010 utan stödröster (ibid.). Även Centerpartiet skyddades av moderata stödröster i valet 2010 (Oscarsson och Holmberg, 2016: s. 163).

Fredén undersöker empiriskt om denna modell för taktikröstning är applicerbar på fallet *svenska riksdagsvalet 2010*. Fredén menar att det är allmängiltigt beläggbart att denna form av taktikröstning förekommer för att skydda småpartier som har en etablerad del i det parlamentariska landskapet. (Fredén, 2016, s. 64).

Freden belägger detta genom att konstatera att Kristdemokraterna sannolikt ej kunnat behålla sin plats i Riksdagen utan borgerliga stödröster (Fredén, 2016, s. 64). Detta genom en panelstudie av svenska väljare där respondenter fick svara, dels innan valet, dels efter valet – vad de ämnade rösta på/röstade på (Fredén, 2016 s. 54 – 55). Vi ser alltså att väljare aktivt och medvetet agerar för att skydda insiders av taktiska skäl.

Det är naturligt att ett parti som blir invalt i riksdagen ökar sitt stöd; det är själva anledningen till att de tar sig in i riksdagen. Det som framgår av ovannämnda analys är att när ett parti väl vunnit nog stöd för att ta sig in i riksdagen, uppstår en effekt som skyddar partiet från att tappa den vunna minimimängden stöd det uppnått.

3.3.2 Skydd *mot* outsiders

Även här ser vi till Fredéns avhandling (2016). Fredén konstaterar, genom att falla tillbaks på tidigare forskning, att den oftast diskuterade formen av strategiröster inte är den ovannämnda (alltså den som försvarar små insiders), utan den mekanism som får väljare att överge outsiders då man ej vill riskera att slösa bort sin röst på partier som sannolikt ej får parlamentariskt inflytande (Fredén, 2016, s.18).

Fredén kommer fram till att när KD befinner sig under riksdagsspärren i opinionen, var 25 procent av de respondenter som sympatiserade med moderaterna villiga att rösta på KD för att hjälpa sin koalitionspartner (Fredén, 2016 s. 83). Detta ger stöd för att det existerar ett insider-skydd. Vidare är resultatet av samma studie för Feministiskt Initiativ intressant. När Feministiskt Initiativ ligger under spärren, får partiet *inte* samma stöd för att hjälpa upp dem över spärren som KD. Det förhåller sig såhär: När KD hamnar under spärren i opinionen ges partiet stöd av insider-väljare. När Feministiskt initiativ hamnar under spärren i opinionen visar studien att endast 45,9 procent av de tillfrågade som primärt föredrar Feministiskt Initiativ skulle rösta på dem. Mer än hälften av de egna primära sympatisörerna överger alltså partiet då det inte verkar komma in i Riksdagen. Dessutom är potentiella stödväljare från insiderpartier mindre benägna att stödja partiet om partiet ligger under spärren i opinionen (Fredén, 2016, s. 84.).

Fredén noterar även att väljare tar till pre-elektorala koalitionsbildningar då de avgör vilket parti som skall få deras röst. Detta, visar Fredén, missgynnade FI i valet 2010 (Fredén, 2016, s. 82).

I det föregående stycket konstaterades att nästan hälften av Feministiskt Initiativs väljare i valet 2014 egentligen föredrog ett annat parti (Oscarsson och Holmberg, 2016, s. 165). Eftersom Feministiskt Initiativ är en outsider är det naturligtvis inte fråga om insiderskydd att taktikrösta på Feministiskt Initiativ.

Vad vi däremot menar att vi kan utläsa av detta, är att *trots* att Feministiskt initiativ vann en så pass stor andel av sina röster som stödröster, så förhindrade insider-outsider-effekten dem från att få den ytterligare mängd röster som krävdes för att ta sig över riksdagsspärren.

3.3.3 Väljares lojalitet till det egna partiet

Vi ser att Kristdemokraternas primära sympatisörer röstar efter sin övertygelse (alltså på KD) i *större grad* om partiet hamnar under spärren i opinionen, så tillvida att partiet endast vinner en majoritet av sina primära sympatisörers röster om de ligger under eller exakt på gränsen (Fredén, 2016, s. 83). Feministiskt Initiativ å andra sidan, får endast en majoritet av sina primära sympatisörers röster, om de i opinionen befinner sig över röstspärren (Fredén, 2016, s. 84).

3.3.4 Återkoppling till teori

Vi menar att vi, med bakgrund av den ovan presenterade informationen, finner stöd för vår hypotes – alltså att väljare är benägna att skydda insiders som riskerar att hamna under röstspärren, samt att väljare är benägna att överge outsiders som ligger nära, men under röstspärren.

Att blockidentifikationen är starkare än partiidentifikation, att graden av blockidentifikation har ökat över tid, samt att insiders i pre-elektorala koalitioner gynnas av blockväljare bidrar även med visst stöd till vår tes. Väljare som överger sitt parti men som ändå sympatiserar med samma block kan välja ett annat parti inom det blocket, vilket innebär att förekomsten av väljare som identifierar sig med ett specifikt block starkare än ett visst parti stärker insider-positionen.

3.1 Partistöd

Det här avsnittet fokuserar primärt på utvecklingen av det offentliga partistödet i Sverige över tid och i vilken mån vi finner stöd för att ökningen av ekonomiskt partistöd skapar relativa fördelar för insiderpartier och relativa nackdelar för outsiderpartier. Vi undersöker även löneutvecklingen och pensioner som utgår till riksdagsledamöter. Partistöd utgår även på lokal nivå hos kommuner och landsting. Vi avgränsar oss här dock till att endast studera det statliga partistödet i Sverige som beslutas av riksdagen då vi bedömer det som mest relevant för vår hypotes.

3.1.1 Teoretisk introduktion och historik

Med partistöd menar vi det statliga monetära stödet till partiorganisationer samt till partiets och ledamöternas verksamhet i riksdagen. Utöver det ekonomiska stödet för riksdagspartier tillkommer arvoden, pensioner samt finansiering av politikernas arbete och uppdrag i riksdag och regering. Det statliga partistödet utgör merparten av partiernas inkomster. Ekonomiskt stöd till partier infördes 1966 och består i nutid av två delar, partistöd och kanslistöd. Den förstnämnda är ett stöd till partiorganisationernas verksamhet utanför riksdagen som beviljas till partier som i de två senaste riksdagsvalen nått en röstandel på minst 2,5 procent. Stödet ökar för varje tiondels procent av rösterna som partiet får över 2,5 procent (SFS 1972:625).

Kanslistödet är ett stöd till partigrupperna i riksdagen som i sin tur utgörs av ett antal bidrag med ett grundstöd som utgår till samtliga riksdagspartier samt en rörlig del baserat på antalet riksdagsmandat. Partierna får också ett basstöd som även det utgörs av en grundläggande och en rörlig del baserat på antal riksdagsmandat. Utöver detta erhåller partierna bidrag för politiska sekreterare samt för utlandsresor. Den överhängande delen av det ekonomiska stödet är grundat på partiernas valresultat och antalet mandat i riksdagen medan en mindre del av bidragen är lika för samtliga partier (Hagevi, 2014: s. 29–30).

Vi lutar oss starkt mot Magnus Hagevis studie om partistöd och dess anknytning till kartellpartiteorin som formulerades av Richard S. Katz och Peter Mair. Enligt teorin närmar sig politiska partier varandra och deras politik blir alltmer lika. Partierna upptas i den offentliga sektorn och blir en del av staten snarare än representanter för medlemmar eller väljare. Då medlemsantalet minskar till följd av att partierna allt mer fjärrar sig från civilsamhället kommer deras behov av partistöd att öka och deras interna struktur förändras där medlemsorganisationen får minskat makt till förmån för den yttersta partiledningen, framförallt de politiker som innehar parlamentariska mandat (Hagevi, 2014: s. 22). Vi analyserar endast de delar av kartellpartiteorin som omfattar partistödet.

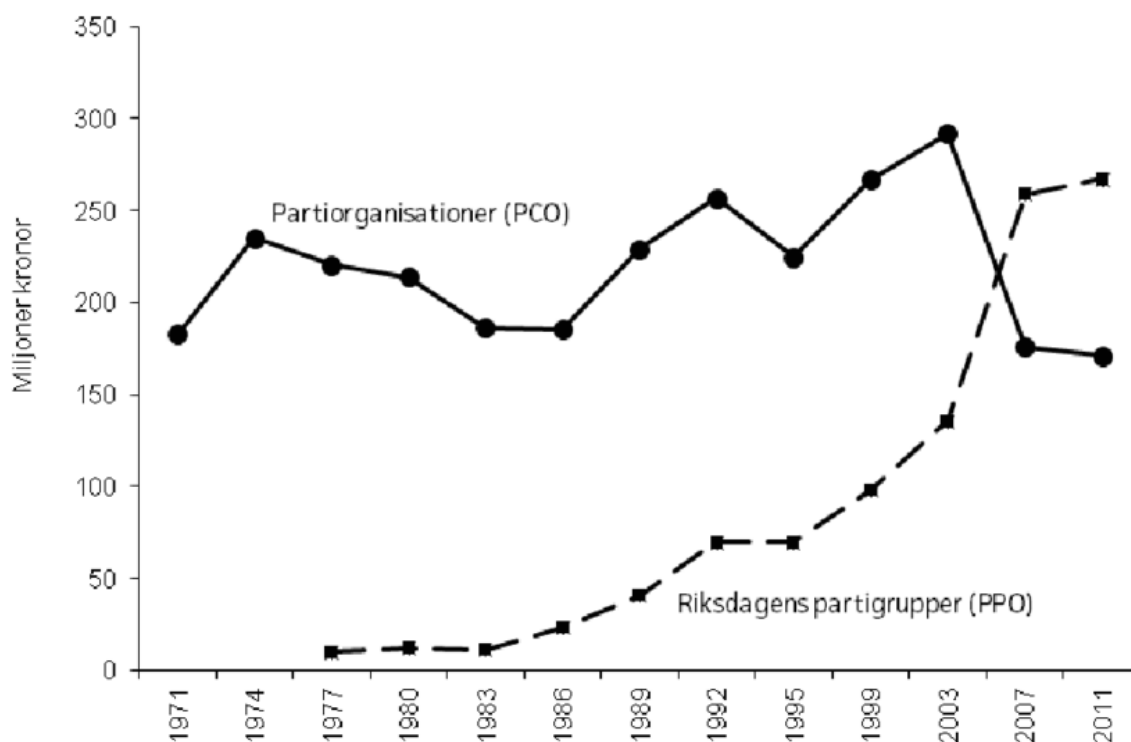
Hagevi konstaterar i sin studie, att en av förklaringarna till att medlemstalen i partierna minskat och därigenom intäkterna från medlemsavgifter är att partistödet ökat varför partierna blivit mindre angelägna att rekrytera medlemmar till partiet. En annan möjlig förklaring är att kostnaderna för att bedriva kampanjverksamhet har ökat och att partierna anser att det inte är möjligt att öka medlemsavgifterna i samma omfattning (Hagevi, 2014: s. 40).

Kartellpartiteorin fokuserar starkt på partiernas interna maktbalans. I Hagevis artikel nämns Katz och Mairs distinktion av partiorganisationernas tre sidor: Party on the ground (POG), Party in public office (PPO) samt Party in central office (PPC) (Hagevi, 2014: s. 22–23). PPO är partiernas gräsrotsrörelser varifrån huvuddelen av finansiering till partierna sker genom medlemsavgifter och lokala partistöd i kommuner och landsting. PPC representerar partiernas medlemsorganisationer som erhåller statligt partistöd utanför riksdagen och PPO motsvarar riksdagens partigrupper och regeringspartierna som erhåller kanslistödet, basstödet samt tilläggsstöden från riksdagen (Hagevi, 2014: s. 40).

Enligt kartellpartiteorin kommer partistödet att främst öka för PPO och förbli oförändrad och stagnera för PCO (Hagevi, 2014: s. 33). Det som framförallt utmärker teorin, som är relevant för vår hypotes, är att den förutsätter att insiders kan besluta om höjt partistöd för att säkerställa deras egen överlevnad samt politikernas arvoden och pensioner medan outsiders får en relativt mindre del av partistödet. Hagevi konstaterar i sin studie att ”i Sverige befinner sig nya partier i ett stort ekonomiskt underläge jämfört med etablerade riksdagspartier” (Hagevi, 2014: s. 27).

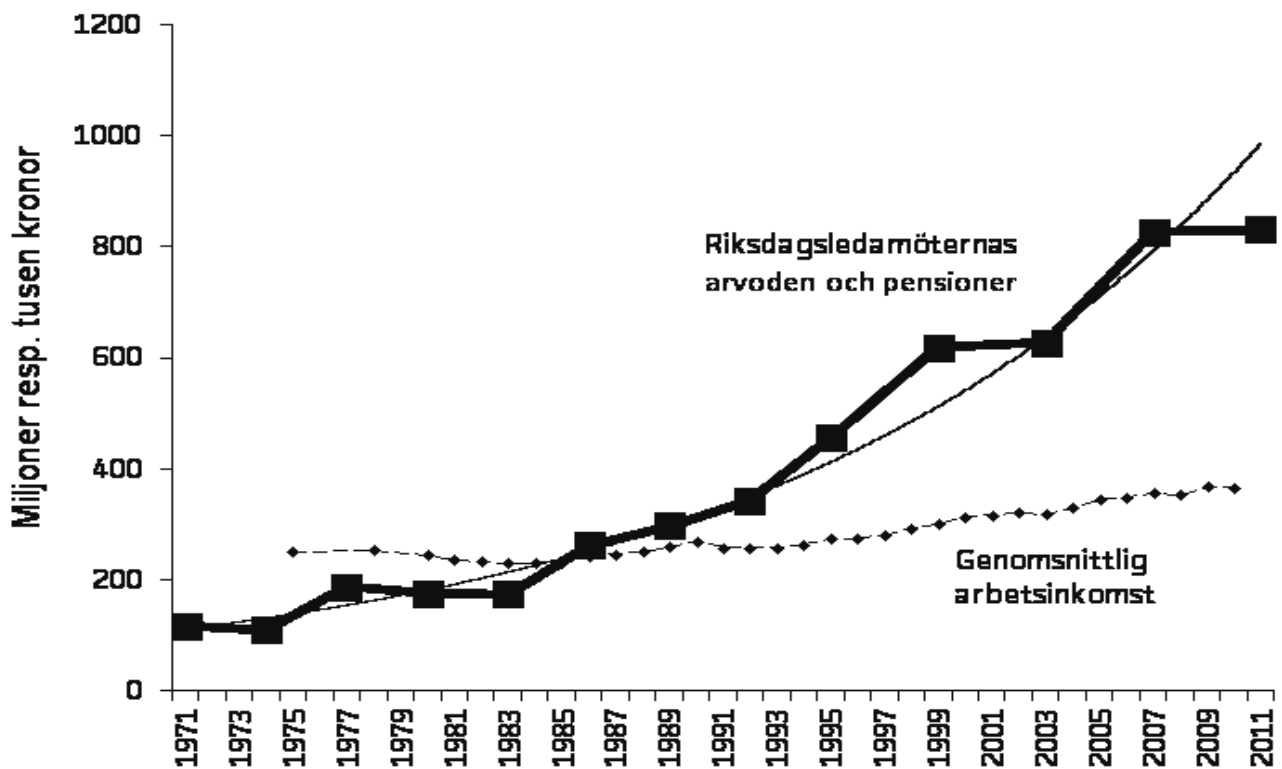
I studien får insider-outsider-effekten visst stöd i att partistödet på riksdagsnivå ökat snabbare än för småpartier (ibid.).

3.1.2 Utveckling av partistödets nivå över tid

Källa: Hagevi, 2014: s. 34 Kommentar: siffrorna anges i 2011 års prisnivå

Figur 1 visar jämförelser mellan nivåer av partistöd mellan PPO och PCO. Över tid har partistödet för riksdagens partigrupper ökat betydligt medan utvecklingen av partistödet för partiorganisationer på senare år har sjunkit för att ligga på en lägre nivå än för PPO. Detta ger stöd åt kartellpartiteorin och även visst stöd åt insider-outsider-teorin genom att det är riksdagspartierna som har makt att besluta om partistödet och de beslut de har tagit rörande partistöd har främst syftat till att höja stödet till riksdagspartierna. Ett tydligt exempel på detta var införandet av ekonomiskt stöd som skedde 2006/2007 som bestod i bidrag till partierna för att kunna anställa politiska sekreterare (Hagevi, 2014: s. 33).

Källa: Hagevi, 2014: s. 35 Kommentar: siffrorna över arvoden och pensioner anges i 2011 års prisnivå, genomsnittlig arbetsinkomst i 2010 års priser

Figur 2 visar utvecklingen av riksdagsledamöternas arvoden och pensioner över tid. Ersättningen och pensioner för riksdagsledamöter har i reala siffror fyrdubblats under mätperioden medan ökningen av genomsnittlig arbetsinkomst endast ökat med knappt 47 procent (Hagevi, 2014: s. 35). Den tunna linjen visar trenden i ökningen av riksdagsarvoden och pensioner. Enligt Hagevis studie ökar dessa utbetalningar med i genomsnitt 5,5 procent per år (Hagevi, 2014: s. 35). Den huvudsakliga ökningen av utbetalningarna utgörs av stigande pensioner. Många före detta riksdagsledamöter har rätt till pension enligt inkomstgarantin. En viktig orsak till ökningen av pensionerna är att ökad väljarrörlighet medför ökad förändring i mandatfördelningar vilket innebär att antalet ledamöter som inte väljs om efter en mandatperiod har ökat kraftigt. Utöver denna mekanism har antalet riksdagsledamöter som avgår frivilligt ökat (Hagevi, 2014: s. 35–36).

3.1.3 Partistödet som skydd för insiders

Partistödet har blivit allt större för riksdagspartier. Samtidigt har intäkterna från medlemsavgifter minskat liksom medlemstalen (Hagevi, 2014: s. 40). Andelen statligt partistöd av de totala intäkterna var under 2016 störst för Kristdemokraterna där det uppgick till 96 procent men för samtliga riksdagspartier utom Centerpartiet var det statliga partistödet den största inkomstkällan (Kammarkollegiet). För Feministiskt initiativ, vilket är det enda partiet utanför riksdagen som erhåller partistöd, uppgick andelen partistöd endast till 49 procent och andelen medlemsavgifter 34 procent (Kammarkollegiet). Det är dock svårt att göra jämförelser av partistöd för enskilda partier över tid. Före 2014 behövde partier ej redovisa sina intäkter varför siffror över dessa endast finns tillgängliga för tidigast 2014 (Kammarkollegiet).

3.1.4 Återkoppling till teori

Vår hypotes om en insider-outsider-effekt får visst stöd i diskussionen om partistöd. Den ökande andelen statligt stöd åt insiderpartier innebär att de ökar sin autonomi gentemot medlemmarna i partiorganisationer men även mot väljare vilket är en frihet partier utan motsvarande stöd följaktligen saknar. Vi finner dessutom stöd för vår hypotes i att den största ökningen av partistödet har gått till riksdagspartier och främst partigrupperna i riksdagen (PPO) medan medlemsorganisationer (PCO) får en allt mindre andel av stödet.

Förvisso finns ett visst skydd för outsiders i det att partistöd beviljas till partier under riksdagsspärren men som uppstår minst 2,5% av rösterna i riksdagsval. På så sätt är insider-outsider-effekten i viss mån att betrakta som inkrementell.

Det som främst talar för vår hypotes är att nya partier, det vill säga outsiders, har fått en betydligt mindre del av ökningen av partistödsnivån. För att kunna bedriva kampanjverksamhet och att konkurrera om väljarna med insiderpartierna som genom statsbidrag kan finansiera professionella kampanjer, rekrytera experter och opinionsbildare, blir dessa partier i än högre grad beroende av medlemsavgifter och privata donationer. Partistödet utformning genererar även en outsider-effekt genom att dess omfattning är baserat på tidigare valresultat. Outsiders behöver därför intäkter för att mobilisera ett antal väljare, bedriva kampanjverksamhet och erhålla minst 2,5 procent av rösterna för att beviljas statligt partistöd. Partier bli därmed beroende av finansiering för att kunna konkurrera om väljarna och det statliga partistödet. Partistödet skapar genom sin utformning komparativa fördelar för insider-partier gentemot outsiders.

Vi menar att det är tänkbart att den budgetära styrka man vinner av att vara insider gör insiderpartier mer attraktiva att engagera sig i då partiet har större möjligheter att avlöna tjänstemän.

4 Slutsats och diskussion

När vi sammanfattar all ovan presenterad information kan vi ana strukturer som missgynnar outsiders till förmån för insiders.

Det statliga partistöd som finns och kontrolleras av insiderpartierna skapar en ekonomisk fördel för insiders som stärker deras konkurrenskraft på den politiska marknaden. Partistödet möjliggör avlöning av för partiet arbetande sympatisörer, vilket stärker insiders möjligheter att attrahera medlemmar och kompetens.

Denna del av insider-outsider-effekten är dock inkrementell. Detta eftersom visst partistöd kan uppbäras av outsiders. Betydelsen av lokalt partistöd och privata bidrag till partier har ej behandlats i den här studien varför det är inte går att dra några särdeles säkra slutsatser utifrån partistöd. Fler delar behöver studeras som ligger utanför omfattningen av denna uppsats. Däremot finner vi stöd för insider-outsider-teorin i den delen som omfattar stöd som är förbehållet insiders, vilket tyder på vår hypotes rimlighet.

Vi ser vidare att väljarrörligheten ökat på senare tid, men att det är en rörlighet som primärt går från ett insiderparti till ett annat, vilket tyder på att väljare i enlighet med vår hypotes är benägna att premiera insiders över outsiders då de byter parti. Nya partier får därmed svårare att ta sig in i riksdagen medan äldre, etablerade partier stannar kvar.

Väljare identifierar sig med politiska block och följaktligen med ens primärt föredragna partis blockpartners. Denna form av identifikation har ökat på senare tid och gör väljare mer benägna att stödja deras primärt föredragna partis koalitionspartners om dessa riskerar att lämna parlamentet. Detta skyddar insiders.

Därtill medför blockidentifikationen att väljare rör sig inom det block de identifierar sig med, vilket gör det svårare för outsiders att vinna väljare från partier mellan vilka blocksympatiserande väljare rör sig.

Det är självfallet rimligt att tänka sig att den väljares starka blockidentifikation och deras benägenhet att röra sig mellan insiders samvarierar. Det väljer vi dock att inte analysera djupare, då det påpekandet inte fråntar de två variablerna någon förklaringskraft avseende uppsatsens arbete. Vi uppfattar att blockidentifikationen och den ökade väljarrörligheten ger starkt stöd för att en insider-outsider-effekt existerar.

Vi tror dock att det är möjligt att väljare uppfattar outsiderskap som en icke-binär skala, mer om det nedan.

Baserat på faktumet att Kristdemokraterna uppvisade en benägenhet att få *fler* röster då de riskerade att lämna Riksdagen – samt att Feministiskt Initiativ uppvisade en benägenhet att få *färre* röster då de riskerade att misslyckas med att komma in, anser vi det beläggbart att konstatera att väljare hellre stödröstar på insiders än outsiders. Detta kopplar an till de ovan behandlade aspekterna, vilka alla samverkar för att stärka insider-outsider-effektens förklaringskraft.

I vårt arbete har alla valda operationella indikatorer systematiserats utifrån hypotesen att en insider-outsider-effekt existerar. Alla operationella indikatorers bidrag till stärkandet av teorins trovärdighet har undersökts och på så sätt har en insider-outsider-effekt kunnat urskiljas.

Vi menar att vi, med detta har besvarat vår fråga om utsträckningen i vilken insider-outsider-teorin förklarar varför partier nära spärren inte passerar den. Vi gör bedömningen att teorin ifråga beskriver fenomenet väl. Förekomsten av ett flertal operationella indikatorer pekar på att det existerar strukturer som gynnar insiders på outsiders bekostnad.

4.1 Insider-outsider-effekten – en gradfråga?

Vi uppfattar i viss mån insider-outsidereffekten som inkrementell, dels med avseende på partistödets gradvisa ökning från och med att en outsider får 2,5 procent av väljarstödet. Vidare tror vi att det är möjligt att belägga, i vidare studier, att ett partis outsiderstatus i väljares ögon rör sig mot insiderstatus då de närmar sig spärren. Vi tror att detta skulle kunna beläggas med en kvantitativ studie som undersöker om väljare subjektivt skulle vilja räkna Feministiskt Initiativ till de rödgröna partierna.

Dock uppfattar vi att även om det bör undersökas om blockidentifikationens bidrag till en insider-outsider-effekt avtar ju närmare outsiders ifråga är att bli en insider, finns en skarp gräns mellan insiders och outsiders avseende taktikröster. Där är det tydligt att insiders skyddas och outsiders hålls ute.

4.2 Vidare studier

Det är vår förhoppning att insider-outsider-effektens förklaringskraft avseende väljares strukturella missgynnande av outsiderpartier till förmån för insiders kan komma att prövas på andra fall än fallet Sverige. Vidare skulle det vara intressant att undersöka insider-outsider-teorins effekt på svensk politik under en annan mätperiod, till exempel perioder där väljare rörde sig mellan partier på andra vis, blockidentifikationen svagare och partistödet lägre. Rent intuitivt, givet att de operationella indikatorerna i ett sådant fall är mindre påtagliga, kan man tänka sig att insider-outsider-effekten då är svagare. Detta skulle dock behöva prövas i vidare studier för att faktiska påståenden om detta skall kunna göras.

Därtill tror vi, som ovan nämnts, att en kvantitativ studie angående huruvida väljare som identifierar sig med det rödgröna blocket uppfattar Feministiskt Initiativ som en del av det blocket, skulle vara ett mycket användbar för att belägga att insider-outsider-effekten uppfattas som inkrementell, vilket i skulle göra väljare mer benägna att trotsa effekten.

4.3 Referenser

4.3.1 Tryckta källor

Caramani, Daniele, 2017. *Comparative Politics*. Fourth Edition.
Oxford: Oxford University Press.

Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2012.
Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4: e uppl.
Stockholm: Norstedts juridik.

Fredén, Annika, 2016. *Strategic voting under coalition governments*
Lunds Universitet

Hagevi, Magnus, 2015. *Den svenska väljaren*. 1: a uppl.
Malmö: Gleerups Utbildning

Hagevi, Magnus, 2011. ”Parti- och blockidentifikation” i Hagevi, Magnus (red), *Den svenska väljaren*. 1: a uppl.
Umeå: Boréa Bokförlag

Hagevi, Magnus, 2015. ”Partier och partisystem” i Hagevi, Magnus (red), *Partier och partisystem*. 1: a uppl.
Lund: Studentlitteratur

Oscarsson, Henrik – Holmberg, Sören, 2016. *Svenska väljare*. 1: a uppl.
Stockholm: Wolters Kluwer

4.3.2 Internetkällor

Hagevi, Magnus, 2014. "Fyra decenniers partistöd" i Statsvetenskaplig tidskrift, vol. 116, nr 1. Tillgänglig: <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/9824/8300>
Hämtdatum: 2018-05-10

Kammarkollegiet. *Insyn i partiets finansiering. Partiernas intäktsredovisning*.
Tillgänglig: <https://www.kammarkollegiet.se/parti/sök>
Hämtdatum: 2018-05-14

Lindbeck, Assar – Snower, Dennis J. 2001. "Insiders versus Outsiders" i The Journal of Economic Perspectives, Vol 15, No. 1
American Economic Association. Tillgänglig:
<http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/pdf/2696546.pdf?refreqid=search%3A2fb63f8e8725a4591029579028a112b3>
Hämtdatum: 2018-04-23

SCB, Demokratistatistik rapport 21, *Flytande väljare*. 2016.
Tillgänglig:
https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/ME0106_2014A01F_BR_ME09BR1601.pdf
Hämtdatum: 2018-04-23

SCB, *Åttapartivalet 2010. Allmänna valen, Valundersökningen*.
Tillgänglig:
https://www.scb.se/statistik/_publikationer/me0106_2010a01_br_me05br1101.pdf
Hämtdatum: 2018-04-23

SFS 1972:625. *Lag om statligt stöd till politiska partier*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1972625-om-statligt-stod-till-politiska_sfs-1972-625
Hämtdatum: 2018-05-14